

Congres Groen van Prinsterer 2017: Grenzeloos naoberschap

Het 91ste jaarcongres van de vereniging Groen van Prinsterer ging over de integratie en inburgering van de vreemdeling in ons midden.

Door: Gauke Zijlstra
Secretaris Vereniging Groen van Prinsterer

Voorzitter Jan Waaijer stelde in zijn inleiding dat concrete problemen van inwoners en micro-vraagstukken die spelen in een buurt van bestuurders en professionals dikwijls een macro-antwoord ontvangen. De persoonlijke emotie die voortvloeit uit een inbraak kan echter niet worden weggenomen door erop te wijzen dat de veiligheid in de wijk de afgelopen jaren is toegenomen. Liefdesverdriet verdwijnt niet door te stellen dat er geen handvol, maar een land vol is. En crimineel gedrag van enkele allochtonen kan niet worden gerelativeerd door statistieken te laten zien waaruit blijkt dat de doelgroep steeds beter inburgert.

Echte empathie ontbreekt dikwijls in de gesprekken. Je kunt beter machteloos samen in de onmacht gaan staan dan wegkomen met een abstract antwoord. Toegespit op het actuele congressthema: het verwarde publieke debat over de integratie en inburgering van vluchtelingen, asielzoekers, statushouders of (arbeids)migranten kan slechts worden ontrafeld door een goede analyse van de feiten en de cijfers, concrete casuïstiek, lokale oplossingen en verhalen van moedige mensen uit de praktijk.

Tijdens het tweedaagse Groen van Prinsterercongres werd daartoe een poging gedaan. Vijf inleiders plaatsten het complexe vraagstuk in een context en schetsten oplossingsrichtingen. Een van de inleiders was prof. Paul Schnabel.

Schnabel was jarenlang directeur van het Sociaal Cultureel Planbureau en lid van de Eerste Kamer voor D66. Hij bleek als geen ander in staat de cijfers, opvattingen en ontwikkelingen met betrekking tot het vluchtelingenvraagstuk te confronteren met de beelden in de media en de daarmee samenhangende verschuivende publieke opinie.

Zo ervaart bijvoorbeeld twee derde van de Nederlanders begin 2016 immigratie en integratie als een probleem. Een jaar eerder was dat voor nog niet voor de helft van de Nederlanders het geval. En in 2013 maakte slechts 15 procent zich zorgen. En nu, staan met stip op 1 van het nationaal probleembesef de omgangsvormen, de waarden en normen. Gezondheidszorg en ouderenbeleid staan op 2 en immigratie enz. op 6.

Meer dan 50 procent van de Nederlanders vindt dat er te veel vreemdelingen ons land binnenkomen, maar veel minder dan 50 procent vindt dat de grenzen dicht moeten. Een kwart van alle Nederlanders vindt overigens van wel. Mensen met een lage opleiding en een laag inkomen, veelal PVV-stemmers, zijn het meest negatief. Ze voelen zich uitgebuit, wantrouwen het bestuur. Het is gemakkelijk positief te zijn met een hoog inkomen, opleidingskansen enz. Ook de aantallen vluchtelingen spelen een rol: twee derde van de bevolking heeft geen bezwaren tegen een AZC met vijftig vluchtelingen. Tegen een AZC met vijfhonderd vluchtelingen heeft echter drie kwart van de Nederlanders wel bezwaren. Interessant is dat persoonlijke contacten de opvattingen laten veranderen. Mensen worden daardoor positiever.

Waar zitten de grootste bezwaren?

Als het grootste probleem zien mensen de (vermeende) aantasting van de eigen voorzieningen. Denk daarbij aan zaken als verdringing van werk en toenemende krapte op de woningmarkt. Mensen die jarenlang op een wachtlijst staan voor een woning kunnen het als onrecht ervaren wanneer nieuwkomers met voorrang een woning toegewezen krijgen. Ze hebben het gevoel dat ze op achterstand worden gezet. Ook zijn er zorgen dat er 'verkeerd volk' tussen de vluchtelingen zit en mensen die lak hebben aan onze Westerse waarden. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de wijze waarop gedacht wordt over de positie van vrouwen. Als mensen het gevoel hebben dat hun zorgen worden gebagatelliseerd of zelfs ontkend, dan kan dat tot boosheid leiden.

Nederland is altijd een immigratieland geweest, maar heeft dat niet georganiseerd. De twee grote

vluchtelingenstromen (Joegoslavië en nu Syrië) kwamen plotseling. In de jaren tachtig spraken we over traditionele minderheden (Turken, Marokkanen, Moslimgemeenschap). Nu zijn het allemaal 'vluchtelingen'. Vanuit Syrië (17 miljoen inwoners) zijn 4 à 5 miljoen mensen op de vlucht. Geleidelijk zal opnieuw normalisering ontstaan.

Inburgering blijkt het meest moeilijk te zijn voor volwassenen zonder onderwijs of opleiding. Ons systeem is voor de opvang van die groep niet goed toegerust. Als je bent opgevoed met de gedachte dat jouw geloof het beste is, als jouw geloof is verweven met tradities en je moet geforceerd integreren dan maakt dat ons boos en hen bitter. De westerse scheiding tussen privébeleving en maatschappelijke positie wordt door nieuwkomers niet altijd begrepen. Zeker niet als je afkomstig bent van het platteland in Syrië en wordt geplaatst in een stedelijke omgeving. Dan val je terug op de sociale cohesie en controle van de eigen groep. Dat begint al in de opvangcentra waar men soms jaren zonder perspectief verblijft. Dat wordt, eenmaal gehuisvest, versterkt door de schotelantennes op het moederland. Ook de tweede generatie heeft het moeilijk: achterblijvende schoolresultaten; sociale structuren; discriminatie; uitsluiting en onbegrip.

Volgens de heer Schnabel moet ons integratiebeleid drie culturen scherp onderscheiden:

- A-cultuur: de Grondwet, rechtsstaat, democratie. Aan deze gewortelde waarden mogen geen concessies worden gedaan..
- B-cultuur: de wereld van het maatschappelijk leven: werk, school, organisaties, art 23. van de Grondwet enz. Binnen dat domein is er wat Schnabel betreft behoorlijke ruimte.
- C-cultuur: de wereld thuis, achter de voordeur. Hier is voor vluchtelingen in principe een grote mate van vrijheid.

De pijnpunten zitten vooral in de A-ring. Dat wat 'wij' essentieel en privaat vinden wordt in de beleving van de moslimgemeenschap als vanzelfsprekend de publieke wereld ingebracht. Het is daarom ook van belang helder te definiëren wat we onder integratie verstaan: in de positie zijn te kunnen beschikken over een eigen inkomen en huishouding, participeren op de arbeidsmarkt, de jongens en de meisjes gezamenlijk naar school, enz.

De inleider pleit voor een reële en analytische benadering van de cijfers en de feiten. Benoem de pijnpunten. Op basis daarvan moeten we helder aangeven waar de eigen verantwoordelijkheid eindigt en die van de overheid begint.

Oud-staatssecretaris **Dzingisz Gabor** maakt zich als voorzitter van Vluchtelingen Organisaties Nederland (VON) zorgen over het mislukte inburgeringsbeleid van de afgelopen jaren. Hij plaatste de cijfers en de immigratiestromen in historisch perspectief, schetste een beeld van het veranderde profiel van de vluchteling en de aanpak van het (mislukte) integratiebeleid van de laatste jaren.

Tien jaar geleden ontwikkelde de VON, gebaseerd op de kennis en ervaring van de eigen achterban, een programmalijn 'changemakers'. Een maatwerkprogramma gericht op bestrijding van cultuurgerelateerde obstakels van integratie en emancipatie van vluchtelingen. Succesfactoren: de taal leren vanaf dag één, vertrouwd maken met de geldende waarden en normen en bruggen bouwen in de lokale samenleving.

Op macroniveau wordt door de VON het volgende voorgesteld:

1. Stop de nutteloze integratie-industrie zonder kwaliteitstoets.
2. Beperk de rol van de Rijksoverheid tot het faciliteren van het proces.
3. Herstel het primaat van de gemeenten.
4. Stop het marktmodel van Rutte dat uitgaat van de zelfredzame vluchteling. Maak de bezuiniging van 200 miljoen euro ongedaan.
5. Wees niet bang voor de burgers en de samenleving.
6. Breng de vluchteling in het hart van de lokale samenleving.
7. Organiseer een vluchtelingenberaad met twee geïntegreerde ex-vluchtelingen en sleutelfiguren uit het vrijwilligersveld.

Gerard Herbrink is directeur van zorgorganisatie DSV/Verzorgd Leven uit Katwijk. Hij vertelde aan de hand van zijn persoonlijke geschiedenis en de voorbeeldrol van zijn tante (missiezuster in Zuid-Sumatra onder moeilijke omstandigheden) hoe hij er met zijn organisatie uiteindelijk voor koos om tien statushouders te huisvesten en op te leiden tot verzorgende en verpleegkundige. Ondanks de aanvankelijke weerstanden bleek het maatwerkproject aan te sluiten bij de Katwijkse kleinschaligheid. Er ontstaat een win-win-winsituatie:

1. Voor de statushouders: zij hebben woonruimte, werk en kunnen integreren.
2. Voor de gemeenschap: de statushouders leveren een bijdrage aan onze maatschappij en voorzien in hun eigen levensonderhoud.
3. DSV heeft over twee tot drie jaar tien nieuwe verzorgenden of verpleegkundigen.

De vormgeving van het project, de wijze waarop draagvlak is gecreëerd, de gekozen vorm van huisvesting en presentatie van het project vielen op: het haalde het NOS-journaal, leidde tot een onverwacht bezoek van de Koning en recent een uitzending van *Kruispunt*.

Een voorbeeld dat navolging verdient. Soms hebben initiatieven als dit even een zetje nodig van lokale bestuurders.

Simone Kennedy-Doornbos is fractievoorzitter van de CU in Amersfoort. Ze kwam er zelf achter hoe moeilijk het is je plek te vinden in een nieuwe samenleving. En ook hoe prettig het is als je warm welkom wordt geheten. Toen er ook op Amersfoort een grote stroom vluchtelingen afkwam richtte ze Gastgezin Amersfoort op en een Facebookgroep. Toen de wethouder belde mobiliseerde ze binnen twee uur ruim honderd vrijwilligers. Uiteindelijk kon de groep terugvallen op ruim achthonderd vrijwilligers. In haar inleiding schetst mevrouw Kennedy de hechte banden die al snel ontstonden tussen vluchtelingen en vrijwilligers. Na de overplaatsing van de vrijwilligers naar Zeist gaf het COA aan dat men geen prijs meer stelt op vrijwilligers en persoonlijke contacten. Ondanks de weerstanden van 'het systeem' en de uitplaatsing van de eerste groep vluchtelingen over het hele land bleven veel vrijwilligers trouw aan hun eerste warme contacten.

Het is volgens haar een afschrikwekkend proces: demotiverend, maanden zonder taalles, onzekerheid, geen eigen middelen, het afhouden van persoonlijke contacten buiten de poort. Dit alles leidt volgens haar tot gerichtheid op de eigen groep en tot segregatie. Het systeem sluit op en is uitzichtloos. Als je het AZC en het COA verlaat word je armer. De overheid denkt het zo goed te kunnen regelen dat de vrijwilligers die op de stoep staan eigenlijk niet nodig zijn.

René Peters was tot 1 januari wethouder in de gemeente Oss en is inmiddels lid van de Tweede Kamer voor het CDA. Toen hij zes jaar geleden startte met de portefeuille sociaal domein en immigratie is hij gaan kijken in het AZC in Grave (300 opvangplaatsen). Hij kwam tot verbijsterende conclusies. Op zijn vraag 'waar is iedereen?', kreeg hij als antwoord dat er alleen op maandag werd geteld. En werd geconcludeerd wie er met onbekende bestemming waren verdwenen. En buiten bij de poort stond een bordje: Tuinman gezocht.

En ook vandaag wil hij 'het systeem van de vluchteling' kennen en begrijpen. Hij bezocht een gezin uit Syrië, gehuisvest in Herpen. Zijn insteek: We laten ze nooit alleen en met rust op een manier die niet goed is. We bieden veiligheid en daarvoor vragen we aanpassingsvermogen. Intensieve contacten zijn vanaf dag 1 noodzakelijk. De persoonlijke aanpak is de enige die werkt. Zowel bij de plaatsing van een gezin in een wijk of een buurt. Maar ook daarna: om de tafel, aanbellen bij de bureaus, een lijstje met belangrijke telefoonnummers, afspraken over het tuinonderhoud (zelf doen en/of woningbouwcorporatie).

Toen kwam anderhalf jaar geleden de hausse en kwam het COA langs met het verzoek 300 asielzoekers te plaatsen in een voormalig belastingkantoor van het Rijksvastgoedbedrijf. Via een ambtelijke werkgroep, draagvlak binnen het college en de raad, depolitisering, een goed voorbereide

informatieavond in de publiekshal ('ik kende de meeste aanwezigen') en nauwkeurig monitoren van het proces werden 300 jonge mannen vrijwel probleemloos geplaatst.

Het vervolg: inzet van vrijwilligers. 100 Osssenaren nodigden roulerend vluchtelingen uit voor een kop koffie, de voetbalclubs verzorgden rondleidingen; taalmaatjes werden aangewezen vanaf dag één. Het is dank zij de vrijwilligers onvoorstelbaar goed gegaan.

Teleurstellingen en leermomenten waren er ook. Bijvoorbeeld in de wereld van de woningtoewijzing. Oss koos voor kamergewijze verhuur (vier mannen in één woning). Bij de eerste de beste plaatsing ging het mis. In een wijk met veel Polen, grote gezinnen en een buurman, die een aanhanger bleek te zijn van een neonazi groepering. Geen stijl kwam langs en de zaak escaleerde. De gemeente bleek de sociale structuur van de wijk onvoldoende te kennen. Er leefde al lang onvrede in de wijk. De wethouder ging om en koos vanaf dat moment voor een andere aanpak.

Het AZC in Oss gaat dicht. Het COA bleek niet bereid aansluiting te blijven zoeken bij de ondertussen opgebouwde opvangstructuur.